

belang dat de hoogste gezagdragers van de katholieke kerk zich bij enkele gelegenheden openlijk achter het regeringsbeleid schaalden – zo droeg de aartsbisschop bij het vertrek van de Palmboom-divisie persoonlijk een mis op voor de naar Indië gaande militairen.

Naast dienstweigeraars waren er ook deserteurs, bijvoorbeeld de 15 % die bij het vertrek van het eerste en de 22 % die bij het vertrek van het tweede contingent van de Zeven december-divisie wegbleef. Hun woonadressen waren bekend – sommigen doken onder, anderen bleven thuis. Die deserteurs en allen die hen hielpen, waren strafbaar – de helpers kwamen voor de rechtbanken en, werd hoger beroep aangetekend, voor de gerechtshoven. Vervolgd werden zij dan omdat zij, aldus het desbetreffende artikel in het Wetboek van Strafrecht, ‘in tijd van oorlog . . . opzettelijk desertie van een krijgsman bevorderd’ hadden. ‘De rechtbanken en gerechtshoven’, aldus in ’77 de historicus die deze materie heeft onderzocht, B. Dankbaar,

‘hadden het er moeilijk mee. Sommigen werden veroordeeld tot één of twee maanden gevangenisstraf, maar er volgden ook vrijspraken omdat er volgens de rechtbank geen oorlog of geen vijand was. Bijzonder pijnlijk was de berechting van ouders wegens het verbergen van hun zoon’ –

dat soort gevallen kwam voor.¹

Er zijn in totaal bijna zes-en-twintighonderd deserteurs berecht, de meesten door de te Rotterdam gevestigde Krijgsraad te velde-West. Zij zijn veelal tot vier of vijf jaar gevangenisstraf veroordeeld. Er zijn evenwel veel méér deserteurs geweest²: velen werden vrijwel onmiddellijk opgepakt nadat zij niet van het inschepingsverlof waren teruggekomen, en werden dan alsnog aan het betrokken transport toegevoegd, vele anderen werden na het vertrek van hun schip gearresteerd (men heeft

¹ B. Dankbaar: ‘Dienstweigering en desertie tijdens de oorlog in Indonesië 1945–1950’ in: *Jaarboek voor de geschiedenis van socialisme en arbeidersbeweging in Nederland, 1977* (1977), p. 357. ² De maatregelen om desertie tegen te gaan werden in Nederland steeds stringenter. Zo schreef een dienstplichtige die tot de eerste in ’49 vertrekkende brigade behoorde, het volgende: ‘25 maart 1949. De reis begint in Oirschot, het doorgangskamp bij Eindhoven. Reeds de avond vóór het vertrek wordt het kamp hermetisch afgesloten; op de hei patrouilleert de militaire politie. . . Het stationsplein in Eindhoven is door tientallen politiemannen afgezet. De lange trein die de troep moet vervoeren, staat al onder stoom. Militaire politiemannen in de gangpaden, rijkspolitie langs de rails tot Rotterdam toe, dubbele politieposten op alle viaducten die we passeren – daar gaan we.’ (Ant. P. de Graaff: *De heren worden bedankt. Met het vergeten leger in Indië, 1949–1950* (1986), p. 14–15).